

Nuoruuden vuosisata, nuorisotutkimuksen vuosikymmen

TUUKKA TAMMI

Sinikka Aapolan ja Mervi Kaarnisen toimittama kirja ”Nuoruuden vuosisata – suomalaisen nuoruuden historia” on jämäkkä paketti tietoa nuoruudesta ja siihen suhtautumisesta 1900-luvulla ja vähän aiemminkin. Kovakantisen 500-sivuisen teoksen 22 kirjoittajaa tutkiskelevat nuoruutta kahdesta päänäkökulmasta: elämänvaiheena ja ikäkautena.

Kokoelman kohdeyleisöksi on määritelty paitsi tutkijakollegat myös ”laaja lukeva yleisö”. Kirjan selkeä rakenne ja ilmava taitto runsaine kuvituksineen varmasti madaltavatkin kynnystä sen lähestymiseen. Myös kieli on selkeää ja yleistajuista, joskin paikoin sekaan on lipsahtanut sosiologi-slangia; kontekstuaalisointia, representaatioita, toimijuutta. Kerrontaa tekee sulavaksi useassa artikkelissa valittu tapa kuvata yhteiskunnallista kehitystä ja yksilöiden tarinoita rinnan.

Kirjan toimittajat näkevät nuoruuden historian kuvailulla olevan valistuksellinen tehtävä: he haluavat monipuolistaa kuvaa nuorten elämästä ja ”purkaa nuorisoon liitettyjä stereotyyppisiä, jopa vääristyneitä mielikuvia” (s. 16). Erityisesti he haluavat purkaa tapaa määritellä nuoruus ja nuoret ongelmiksi (s. 17). Kirjassa ollaan nuorten puolella, mikä asenne taitaa olla leimallista nuorisotutkijoille yleisemminkin.

Artikkelikokoelma on jaettu viiteen osaan. Ensimmäisessä osassa kuvataan suuria linjoja ja

nuoria rakentuvan kansakunnan jäsenenä. Matti Virtanen ketjuttaa mannheimilaisessa analyysissään neljä sukupolvea 1860-luvulla syntyneistä 1940-luvun soitaorposukupolven ja tekee yhdeltä kantilta ymmärrettäväksi sen, miksi nuoriso tavataan määritellä ongelmaksi: siksi, että ”mobilisoitunut avainkokemus” on uhka valtaapitävälle sukupolvelle. Pertti Haapalan demografisesta artikkelista käy ilmi, kuinka nuorison määrä on pienentynyt samalla kun sen kulttuurinen merkitys on korostunut. Sinikka Aapola esittelee murrosiän käsittehistoriaa ja erityisesti vuosisadan alussa vaikuttaneen kasvatustieteilijän Aksel Rosenqvistin roolia käsitteen lanseeraajana Suomessa.

Toisessa osassa keskitytään nuoruuteen maalla ja kaupungeissa. Esimerkiksi Marjatta Rahikaisen artikkeli kuvaa suhtautumista lasten ja nuorten työntekoon 1900-luvulla; lapsityövoiman käyttö on meille yhä lähihistoriaa. Vuosisadan alussa pelättiin liiallisen koulunkäynnin vieroittavan työläisten ja pientilallisten lapsia ruumiillisesta työstä, ja niinpä koulutustaso jäi muita Pohjoismaita alhaisemmaksi. Airi Markkasen artikkeli romaninuorten elämästä 1950-luvulta alkaen on ainoa vähemmistöjä käsittelevä artikkeli kirjassa. Esimerkiksi maahanmuuttajien nuorisokulttuurit eivät ole ehtineet mukaan tähän kokoelmaan, vaikka etnisyys on entistä tärkeämpi ryhmäyty-

Sinikka Aapola & Mervi Kaarninen (toim.)
Nuoruuden vuosisata
Suomalaisen nuoruuden historia
Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia
Helsinki: SKS, 2003
506 s.

misperuste, kuten Vesa Puuronen toteaa.

Kolmannessa osiossa käsitellään ”nuoriso-ongelmaa” ja sen yhteiskunnallista haltuunottoa. Mervi Kaarninen aloittaa jakson kuvaamalla 1920- ja 1930-luvun nuoruuteen liitettyjä huolia, kuten punaorpoutta, huliganismia, joutilaisuutta ja nuorisotyöttömyyttä. Eritoten poikien pahatapaisuutta ja joutilaisuutta pyrittiin torjumaan lähettämällä nuoria miehiä joukoittain kaupungeista maaseudulle (aika vanhasmainen idea). Huonoilla teillä 1900-luvun alussa olleiden tyttöjen kuritusta ja uudelleenkasvatusta kuvaa elävästi puolestaan Kaisa Vehkalahti kertomalla kahden tytön, Hildan ja Jennyn, tarinan. Laajempaan yhteyteen yhteiskunnan kasvatukselliset pyrkinnöt sijoittuvat Juha Niemisen artikkelissa suomalaisen nuorisokasvatuksen ammatillistumisesta viime vuosisadan edetessä.

Neljännessä osassa, jonka koaavana teemana ovat nuorten

vapaa-aika ja harrastukset, muun muassa Vesa Puuronen tyypittelee erilaisia vaikuttimia nuorten ryhmämuodostuksessa 1940-luvulta alkaen: 1940- ja 1950-luvulla vaikuttivat etupäässä asuinpaikka, ikä, sukulaisuus ja ystävyyssuhteet, koulu ja sukupuoli, 1950-luvulta lähtien alkoivat vaikuttaa nuorisokulttuurit, musiikkimaut ja tyyli, 1960- ja 1970-luvulla poliittiset ideologiat ja 1980- ja 1990-luvulla etnisyydestä muodostui uusi jakolinja. Artikkelin lopuksi Puuronen harmittelee nuorten ryhmätoiminnan tutkimuksen vähäisyyttä viime vuosina sekä ehdottaa tutkimusta verkkoviestinnän merkityksestä nykynuorten ryhmäytymisissä.

Kirjan viimeisessä osiossa, ”Nuoret kuvastimessa”, tarkastellaan, miten nuoruus on esitetty eri kulttuurituotteissa. Pekka Kaarninen esimerkiksi analysoi kurittomia sukupolvia käsitteleviä elokuvia, jotka 1960-luvulla alkoivat kertoa asioista myös nuorten näkökulmasta. Samassa kulttuurisessa mylläksässä nuorista tuli myös keskeinen kohde-ryhmä tuotemarkkinoinnille, jota Visa Heinonen artikkelissaan elävästi kuva.

Toimii kyllä

Kirjan nimi ”Nuoruuden vuosisata” viittaa siis 1900-lukuun ja siihen, kuinka nuoruus sen aika-

na rakentui ja institutionalisoitui tuntemaksemme nuoruudeksi: ”1900-luvulla nuoruuden ympärille rakentui kasvava määrä erilaisia instituutioita ja kilpailevia asiantuntijuuksia, ja nuoret alettiin nähdä yhä selkeämmin omalla erityisenä ryhmänään”. Tätä toteamusta vasten on merkille pantavaa, ettei monille kirjan kirjoittajille läheisintä asiantuntijuuden institutionalisoitumisprosessia käsitellä oikeastaan lainkaan. Tällä tarkoitan yhteiskuntatieteellistä nuorisotutkimusta, joka on viime vuosina nopeasti eriytynyt ja institutionalisoitunut omaksi ja suhteellisen hyvin resursoituksi tutkimusalueekseen. Pikasilmäys Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen verkkosivuille kertoo, että noin viidesosa viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana siellä hyväksytyistä väitöskirjoista on ”nuorisotutkimusta”. Ehdotan siis, että kun viime vuosisata oli nuoruuden vuosisata, niin 1990-luku nimitettäisiin yhteiskuntatieteellisen nuorisotutkimuksen vuosikymmeneksi. Tämä asiantuntijuuden institutionalisoitumisprosessi on toki kovin lähellä vielä, mutta ehkä yhden artikkelin verran nuorisotutkimuksen roolia nykynuoruuden rakentajana olisi voinut pohtia.

Nykyään nuorisokulttuureista puhuttaessa muistetaan aina

muistuttaa, kuinka ne eivät tunne kansallisia rajoja, vaan medioiden kautta ja kaupallisten intressien siivittämänä ulottavat lonkeronsa kaikkialle läntiseen maailmaan. Siksi toinenkin toive. Jäin hivenen kaipaamaan suomalaisen nuoruuden aktiivisempaa sijoittamista kansainväliseen yhteyteen: miten nuoruus meillä oli ja on erityistä tai samanlaista kuin muualla läntisessä maailmassa.

Tällaiset puheet ovat kuitenkin vain tyytyväisen lukijan jatko-osatoiveita; ”Nuoruuden vuosisata” on hieno opus, joka ottaa saman tien paikkansa nuorisotutkimuksen perusteoksena.

PS. Lopuksi vielä opiksi ja lohduksi murrosikäisten vanhemmille tämä Aksel Rosenqvistin luonnehdinta vuodelta 1915 (”Murrosikä ja kasvatus”, Kustannusosayhtiö Otava): ”Nuorukaisen hurjuus ja raakuus tänä aikana sopii silmäänpistävän hyvin hänen kolhomaisiin ja epäsuhtaisiin ruumiinmuotoihinsa. Ne ovat myös enimmäkseen syynä nuorten miesten saamattomuuteen ja kömpelöön käytökseen sekä kolhomaisiin liikkeisiin seuralämässä; tämä seikka on samanikäisillä nuorilla tyttöillä vain harvoin huomattavissa, koska he osaavat käyttäytyä paljon notkeammin.”